

Shkodin Y.V., Shkodina I.V.
Kharkiv Institute of Banking
of the University of Banking of the National Bank of Ukraine

SOCIAL LIABILITY IN THE SYSTEM OF CORPORATE MANAGEMENT

Summary

The especially the introduction of social responsibility in the corporate governance system are defined. The immaturity of the institutional roles of key actors of corporate governance in Ukraine leads to substantial transformation contents of various corporate governance mechanisms. This adversely affects the possibility of introducing social responsibility in the corporate governance system of Ukraine.

Keywords: corporate governance, social responsibilities, joint stock companies, the board of directors, stakeholders.

УДК 330.341

ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ГІДРОЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Шкробот М.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

У статті розглянуто основні загрози та можливості забезпечення енергетичної безпеки України. Визначено роль та місце гідроелектроенергетики в паливно-енергетичному комплексі країни та її вплив на подальший розвиток екологічного суспільства у відповідності до світових екологічних вимог. Виявлено основні негативні тенденції розвитку підприємств гідроелектроенергетики. Розглянуто проблематику забезпечення належного функціонування об'єднаної енергетичної системи країни у площині невідповідності техніко-економічних, соціально-економічних та екологічних процесів у діяльності підприємств гідроелектроенергетики. Визначено поняття стратегічної модернізації підприємств гідроелектроенергетики та його місце в понятійно-категоріальному апараті теорії стратегічного управління.

Ключові слова: енергетична безпека, забезпечення, модернізація, стратегічна модернізація, підприємства гідроелектроенергетики.

Постановка проблеми. Головним пріоритетом економіки України є стабільне зростання як в економічному, політичному, соціальному, так і в інноваційному аспектах. Для вирішення поставлених завдань потрібен сформований базис, на основі якого можливе функціонування та розвиток відповідних складових, однією з яких є енергетична безпека держави.

Жодна галузь не може реалізувати свій потенціал без належного енергопостачання. Важливість забезпечення енергетичної безпеки держави в контексті економічної безпеки за рахунок розвитку енергетичної галузі через здійснення стратегічної модернізації підприємств гідроелектроенергетики важко недооцінити.

Згідно зі «Стратегією розвитку енергетики України на період до 2030 р.» подальший розвиток електроенергетики планують здійснювати, оптимізуючи структуру генерувальних потужностей в об'єднаній енергетичній системі України. Такий спосіб розвитку електроенергетики можливий на основі сучасних технологій та обладнання, які забезпечують високі економічну ефективність, надійність, ресурсозбереження, відповідність екологічним вимогам. Необхідною умовою для виконання цих завдань є стратегічна модернізація виробництва електроенергії в широкому розумінні цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання стану та розвитку паливно-енергетичного комплексу в забезпечення енергетичної безпеки країни присвячено багато праць видатних вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких:

В. Бараннік, С. Войтко, О. Гавриш, В. Дергачова, Ю. Дерев'янка, Н. Діксон, М. Згуровський, В. Кларк, І. Крейдич, С. Крикавський, І. Недін, М. Редкліфт, Н. Сімченко, С. Хантінгтон та ін. Екологічні аспекти модернізації промислових підприємств на макро- та мезорівнях висвітлено у працях Р. Дунлапа, С. Ілляшенка, Л. Жарової, С. Какутич, Г. Мішеніна, О. Теліженка, Є. Хлобистова та ін.

Водночас аналіз наукових здобутків науковців свідчить, що аспектам стратегічної модернізації підприємств гідроелектроенергетики приділено недостатньо уваги. Відповідно, стає питання про визначення сутності та розроблення науково-методичних засад стратегічної модернізації, які дозволять забезпечити імплементацію відповідних заходів для модернізації підприємств гідроелектроенергетики в умовах зовнішніх викликів та загроз енергетичній безпеці країни.

Мета статті полягає у визначенні сутності поняття стратегічної модернізації підприємств гідроелектроенергетики та її значення для забезпечення енергетичної безпеки країни в умовах зовнішніх викликів та загроз.

Виклад основного матеріалу. Основною енергетичною проблемою України як енергодефіцитної держави, в якій проживає біля 1% населення планети, є значне споживання енергії – більше 2% споживання світової. Більше 50% потреб України в паливі покривається імпортом: імпорт нафти сягає 90%, природного газу 70%. При цьому рівень комфортності нашого життя відповідає рівню слаборозвинутих держав, а щодо розвитку Україна займає

Таблиця 1

Освоєння економічного гідроенергетичного потенціалу (ЕГЕП) в різних країнах світу за 2010-2012 рр.

Країна	Сумарний ЕГЕП, млрд. кВт-годин	Виробіток електроенергії, млрд. кВт-годин			Рівень освоєння, %		
		2010	2011	2012	2010	2011	2012
Австралія	30,0	19,5	20,1	18	65	67	60,0
Австрія	53,7	38,4	39,5	39,4	72	74	73,4
Венесуела	100	61,2	36,4	82	61	36	82,0
Канада	536	354	359	380,2	66	67	70,9
Німеччина	20,0	18,6	18,8	860,8	93	94	49,2
Нова Зеландія	40,0	23,9	24,2	21,2	60	61	106,0
Норвегія	179,6	117,2	118,3	22,8	65	66	57,0
Росія	600	168,5	169,4	142,9	28	28	79,6
США	376	312,2	314,5	167	83	84	19,6
Україна	18	12,95	10,77	167	72	60	19,6
Японія	114,3	96,2	97,1	279,3	84	85	74,3

Джерело: [розраховано на основі <http://www.bp.com>]

Таблиця 2

Структура встановленої потужності електростанції у різних країнах (2010-2012 р.), у відсотках

Країна	АЕС			ТЕС та ТЕЦ			ГЕС та ГАЕС			Інші види генерації		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ЕС	31,1	29,5	27,5	48,2	48,7	49,5	9,9	10,2	10,9	10,8	11,6	12,1
США	22,4	20	18,9	67,7	69	69,4	5,4	6	6,4	4,5	5	5,3
Китай	2,5	2	1,5	81	82	82	14,5	15	15,5	1	1	1
Індія	4	3	2,1	64,8	65	65,4	24,5	25	25,3	6,7	7	7,2
Бразилія	3	2	1	12,8	13	12,8	79,6	80	81	4,6	5	5,2
Півд. Корея	25,4	24,4	25,6	67,9	68,8	67,4	5,6	5,7	6	1,1	1,1	1
Росія	10,6	10,4	11,1	68,7	69,1	68,4	20,7	20,4	20,4	0,1	0,1	0,1
Україна	45,9	46,3	48	45	43,6	41,5	5,1	5,5	6	4	4,6	4,8

Джерело [розраховано на основі 1, 2 с. 46-48]

в світі місце в кінці першої сотні. Значне зростання цін на енергоресурси в світі за останній час змушує енергодефіцитні держави шукати джерела більш дешевої енергії, ніж традиційна, тобто нетрадиційні та відновлювальні [4].

Гідроелектроенергетика є однією з найбільш ефективних технологій отримання електроенергії в світі, оскільки використовує відновний енергоресурс. Окрім того, завдяки своїй маневреності, гідроелектроенергетика сприяє вирішенню проблем стійкості енергосистем. Є країни, серед найбільш розвинених країн світу, економічний гідроенергетичний потенціал (ЕГЕП) яких вже використано на 80-100% (табл. 1).

Рівень освоєння ЕГЕП в Україні на разі оцінюється в 65-66%, що є нижчим за середньоевропейський (71,8%) рівень і рівень більшості розвинених країн, тобто перспективи для розвитку гідроелектроенергетики в Україні, як альтернативного, енергозберігаючого, високо маневреного виду енергетики, все ще залишаються суттєвими [3].

Проведений аналіз дозволив констатувати, що об'єднана енергетична система (ОЕС) України має неоптимальну структуру генерації електроенергії, яка потребує перегляду. В світовій практиці експлуатації енергетичних систем розвинених країн прийнято вважати, що в енергооб'єднаннях з переважною генерацією на ТЕС та АЕС в структурі потужностей ГЕС та ГАЕС повинні складати 15-20% від сумарної потужності системи. Проте в ОЕС України потужність ГЕС та ГАЕС не перевищує 6% (табл. 2), чим обумовлює дефіцит як маневрових, так і регулюючих потужностей, що створює важкі умови компенсації коливань навантаження в енергосистемі та впливає на якість електроенергії [5, 3].

Переоцінити роль гідроелектроенергетики в забезпеченні сталого розвитку та енергетичної без-

пеки України, зважаючи на дефіцит енергетичних ресурсів загалом, важко.

В даний час склалося протиріччя між станом та значенням гідроелектроенергетики, яка є основою енергетичної безпеки.

Це зумовлено впливом наступних чинників:

1) перевищення терміну експлуатації енергообладнання гідроелектростанцій (табл. 3).

Таблиця 3

Витрати на експлуатацію та обслуговування гідротехнічних агрегатів підприємств гідроелектроенергетики України на 2013 р.

№ п/п	Назва	Рік пуску	Витрати на обслуговування та експлуатації, млн. грн.		ККД*, % до модернізації	ККД, % після модернізації
			без модернізації	з модернізацією		
1	Київська ГЕС	1965	16,19	2,13	89	92
2	Київська ГАЕС	1970	15,79	10,2	85	88
3	Канівська ГЕС	1972	19,03	6,63	91	93
4	Кременчуцька ГЕС	1959	18,67	6,63	89	92
5	Дніпродзержинська ГЕС	1963	15,62	2,96	89	92
6	Дніпровська ГЕС	1947	21,5	11,44	92	95
7	Каховська ГЕС	1955	13,1	2,76	85	88

* ККД – коефіцієнт корисної дії

[розраховано автором на основі даних підприємств]

На всіх вище зазначених гідроелектростанціях гідроагрегати працюють вже понад 30 років, а

на деяких станціях понад 40 років, зокрема термін експлуатації турбінного обладнання складає приблизно 10-15 років.

Проблема забезпечення стійкого розвитку економічної системи України в кризовий період стала актуальною і оголила потребу в її трансформації шляхом застосування стратегічної модернізації. Виникла задача визначення найбільш перспективних напрямків зміни вітчизняної промисловості, що вимагають впровадження у її діяльність високотехнологічного виробництва. В контексті даної потреби багато фахівців говорять про необхідність відходу від сир'євої орієнтації української економіки та переходу до високотехнологічного виробництва. Таким чином, роль промислових підприємств в системі модернізації економіки України є досить вагомою і вимагає визначення напрямів його вдосконалення.

Усвідомлення проблемних аспектів розвитку вітчизняних підприємств неможливо без розуміння сутності поняття «модернізація». Його теоретичне осмислення спостерігається в дослідженнях, що відносяться до різних наукових періодів [6].

Визначення стратегічної модернізації підприємств промисловості привело до формування висновку про потреби більшості організацій застосування її активного виду, спрямованого на використання інноваційної моделі розвитку. При цьому найбільш складним етапом є реалізаційний процес, який передбачає комплекс управлінських дій, що включає послідовне виконання пунктів стратегічного плану, розподілу обов'язків, відповідальності, заходи стимулювання, необхідну координацію зусиль підрозділів організації і відповідний контроль.

Вирішення завдання забезпечення стратегічної модернізації підприємства обмежується такими умовами: недостатністю ресурсів; неможливістю заміщення ресурсів. Якщо розглядати стратегічну модернізацію з погляду управління, то стратегічна модернізація є інструментом стратегічного управління підприємством, за допомогою якого досягаються поставлені цілі шляхом вибору відповідних стратегій залежно від рівня нестабільності ринко-

вого середовища для забезпечення довгострокового успіху підприємства.

На основі вище розглянутих понять та принципів, окреслимо взаємозв'язок стратегічної модернізації з концептами теорії стратегічного управління (рис. 1).

Отже під стратегічною модернізацією підприємства будемо розуміти поняття кількісних та якісних змін існуючих умов соціально-економічного, технологічного розвитку підприємства з метою досягнення місії та поставлених стратегічних цілей за постійного впливу зовнішніх викликів та загроз, зберігаючи цілісність та гармонійне функціонування в умовах екологічного розвитку суспільства.

Дослідження понятійно-категоріального апарату теорії стратегічного управління в частині виокремлення та обґрунтування дефініції «стратегічна модернізація» дозволяє нам зробити певні висновки. Зокрема, порівняльний аналіз походження терміна «модернізація» і сучасних підходів до цієї категорії дозволив запропонувати авторське трактування поняття «стратегічна модернізація підприємства», як комплексу заходів, орієнтованих на довгострокове вдосконалення, поліпшення, оновлення технологічних, економічних, екологічних, соціальних і організаційних процесів у відповідності з новітніми досягненнями науки і техніки, вимогами, нормами та технічними умовами, що надає можливість ув'язати елементну базу теорії стратегічного управління, яка враховує довгострокове управління та прогнозування.

З вище зазначеного, можна дійти висновку, що для забезпечення енергетичної безпеки України вкрай необхідне впровадження високотехнологічного обладнання, відповідної державної підтримки та забезпечення висококваліфікованими кадрами, що зможуть застосувати весь накопичений науковий потенціал для реалізації стратегічної модернізації промислових підприємств. Яку слід розглядати як комплекс заходів, орієнтованих на перманентне вдосконалення техніко-економічних, соціально-економічних та екологічних процесів у діяльності підприємств гідроелектроенергетики за рахунок принципово нових технічних і нестандартних управлінських рішень.

Висновки і пропозиції. з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку.

У процесі стратегічної модернізації підприємств гідроелектроенергетики розширюються масштаби введення маневрової потужності, необхідної підприємствам гідроелектроенергетики для регулювання навантажень в об'єднаній енергетичній системі (ОЕС). Рациональне використання потужності підприємств гідроелектроенергетики для покриття піків у графіку електричного навантаження ОЕС дозволяє вилучити зі складу основного обладнання теплових електростанцій найменш економічно прийнятні агрегати, що зумовлює отримання економічного ефекту від діяльності підприємств гідроелектроенергетики за рахунок економії паливних ресурсів теплових електростанцій.

Дослідження сучасних умов функціонування гідроелектроенергетичних підприємств виявили високий рівень невизначеності і вплив зовнішніх викликів і загроз, що зумовлює подальший розгляд та розроблення інструментів форсайт-методології для забезпечення їх інвестиційної привабливості з урахуванням інтересів державних та приватних партнерів.

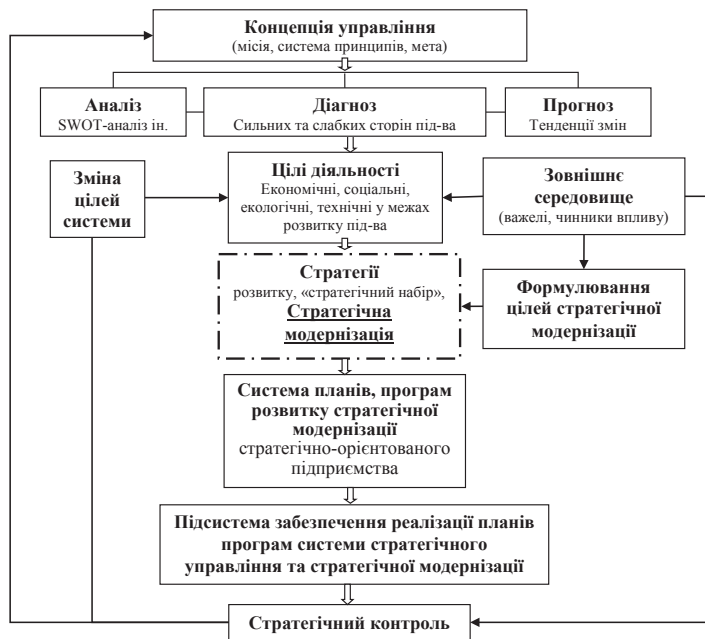

Рис. 1. Структурно-логічна схема взаємозв'язку дефініції стратегічної модернізації з концептами теорії стратегічного управління

[модифіковано автором]

Список літератури:

1. Герасимов А. Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности / А. Е. Герасимов // Инновации. – 2001. – № 9-10. – С. 46–48.
2. Герасимчук В. Г. Розвиток підприємства: діагностика, стратегія, ефективність / В. Г. Герасимчук. – К.: Віпол, 1995. – 120 с.
3. Зарубежная электроэнергетика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.np-sr.ru/norem/information/foreignelectricity/#4>
4. Коробко Б. П., Онішко О. Ф. Енергетична стратегія України: роль і місце поновлюваних джерел енергії // Винахідник і раціоналізатор – 2005. – № 1. – С. 19–29.
5. Ландау Ю. А. Стратегия развития гидроэнергетики в XXI веке / Ю. А. Ландау [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kgts.org.ua/informaciya/20-strategiya-razvitiya-gidroyenergetiki-v-xxi-veke.html>
6. Шкробот М. В. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови промислових підприємств / М. В. Шкробот // Економіка Крима. – Сімферополь, 2012. – № 3(40). – С. 259–263.

Шкробот М.В.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

ЗНАЧЕНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ГИДРОЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрены основные угрозы и возможности обеспечения энергетической безопасности Украины. Определена роль и место гидроэлектроэнергетики в топливно-энергетическом комплексе страны и ее влияние на дальнейшее развитие экоустойчивого общества в соответствии с мировыми экологическими требованиями. Выявлены основные негативные тенденции развития предприятий гидроэлектроэнергетики. Рассмотрено проблематику обеспечения надлежащего функционирования объединенной энергетической системы страны в плоскости несоответствия технико-экономических, социально-экономических и экологических процессов в деятельности предприятий гидроэлектроэнергетики. Определено понятие стратегической модернизации предприятий гидроэлектроэнергетики и его место в понятийно-категориальном аппарате теории стратегического управления.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, обеспечение, модернизация, стратегическая модернизация, предприятия гидроэлектроэнергетики.

Shkrobot M.V.

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

THE IMPORTANCE OF STRATEGIC MODERNIZATION OF HYDROELECTRIC POWER PLANTS TO PROVIDE ENERGY SECURITY OF UKRAINE

Summary

The article describes the main threats and opportunities to ensure energy security of Ukraine. Define the role and place of hydropower in the energy sector of the country and its impact on the further development of eco-sustainable society in accordance with international environmental requirements. Identified major negative tendencies in hydropower development. Considered problems of ensuring the proper functioning of the interconnected power system of the country in the plane inconsistency technical and economic, socio-economic and ecological processes in the activities of in hydropower. Defined the concept of strategic modernization of hydropower and its place in the concepts and categories of the theory of strategic management.

Keywords: energy security, maintenance, modernization, strategic modernization, hydroelectric power plants.